MAKALA TEULE · NGUZO YA 4: LUGHA ZA KIAFRIKA NA SARAFU ZA NDANI

Mpango wa Umoja wa Afrika wa Kupitisha Ramani Mpya ya Afrika

Hatua ya Kubadili Taswira Potofu na Kurejesha Kumbukumbu ya Taswira Iliyopotea

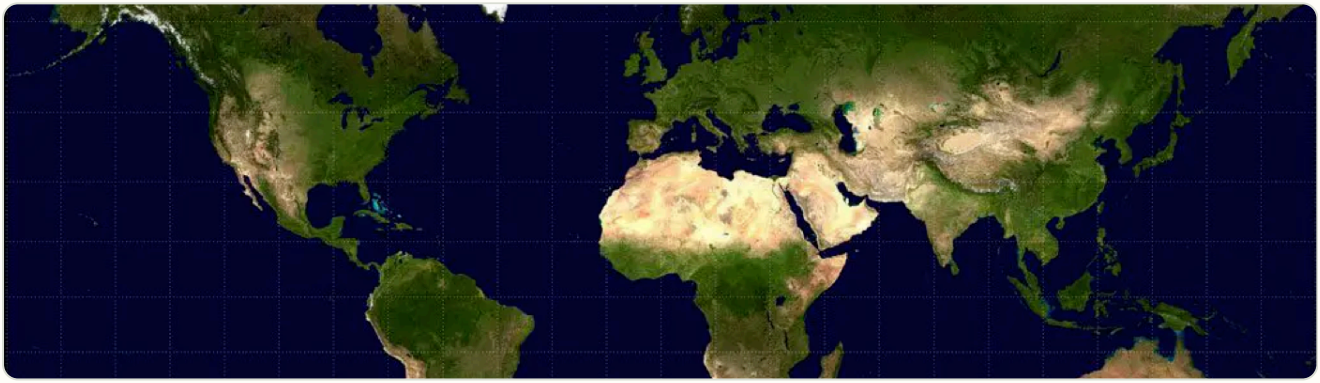
IMEANDIKWA NA
Hisham Kadri Ahmad

TAREHE YA KUCHAPISHWA
15 Septemba 2025

IMETAFSIRIWA NA
Hassan S. Ali

IMECHAPISHWA KATIKA SEHEMU ZA
Ripoti na Uchambuzi, Masuala ya Kisiasa, na Makala Maalumu

Chanzo cha makala asilia: Qiraat Ifriqiya (قراءات إفريقية) · qiraatafrican.com/32051

Ramani ya dunia kwa mchoro wa Mercator. Picha: Qiraat Ifriqiya.

Utangulizi

Umoja wa Afrika ulitangaza, mwezi Agosti 2025, kuunga mkono rasmi kampeni ya “Sahihisheni Ramani”, iliyoanzishwa na baadhi ya mashirika ya kiraia kwa lengo la kutaka kupitishwa kwa ramani mpya inayoonyesha Afrika na nafasi yake ya kisiasa-kijiografia kwa ukubwa wake halisi, badala ya ramani ya zamani ya Mercator, ambayo inaonyesha bara hilo kwa namna inayopotosha na kutoa taswira isiyo sahihi.

Kampeni hii, inayoongozwa na mashirika mawili ya “Africa No Filter” na “Speak for Africa”, inaendana na juhudi za Umoja wa Afrika za kurekebisha taswira ya kiakili kuhusu bara hilo ambayo imejengeka kwa miongo mingi. Hatua hiyo inalenga, kwa hiyo, kuiwezesha Afrika kujitambulisha upya kwa mtazamo wake yenyewe, mbali na simulizi za Magharibi zinazolenga kulionyesha bara hilo kuwa dogo na kulisukuma pembeni, pamoja na kutoa mitazamo potofu kulihusu.

Kuondolewa kwa Mercator na Kuimarishwa kwa Taswira Potofu Kuhusu Afrika

Ramani nyingi zinazotumiwa na mashirika ya kimataifa au taasisi za utafiti na elimu zinatokana na mchoro wa Mercator, uliobuniwa na mwanajiografia Gerard Mercator katika karne ya kumi na sita kwa ajili ya matumizi ya urambazaji na shughuli za ugunduzi wa Ulaya. Licha ya umaarufu mkubwa uliopata mchoro huu na kutumiwa kama msingi mkuu katika uchoraji wa ramani ya dunia kwa zaidi ya karne nne, mchoro huo unaonyesha upotoshaji mkubwa unaohusiana na ukubwa wa maeneo mbalimbali ya kijiografia ikilinganishwa na ukubwa wake halisi.

Bara la Afrika ni mfano dhahiri wa upotoshaji huo. Tunapotazama ramani iliyochorwa kwa kutumia mchoro wa Mercator, tunaona kwamba kisiwa cha Greenland, kilichopo upande wa kaskazini kabisa wa Bahari ya Atlantiki, kinaonekana kuwa na ukubwa unaokaribiana na bara la Afrika, ilhali kwa uhalisia Afrika ni kubwa kuliko Greenland kwa takribani mara 14. Vilevile, Amerika Kaskazini huonekana kuwa kubwa kuliko bara la Afrika, wakati kwa hakika ni dogo zaidi kwa kiasi kikubwa.

Sababu kuu ya upotoshaji huu haionekani kuwa ni ya makusudi, bali inatokana na ukweli kwamba katika mchoro huu wa kimviringo wa ramani, maeneo huonekana kuwa makubwa zaidi kadiri tunavyosogea kutoka Ikweta kuelekea kaskazini, katika upande wa Mzingo wa Aktiki, huku ukubwa wake ukipungua kadiri tunavyoelekea kusini.

Ramani 1. Ramani ya dunia kwa mchoro wa Mercator: Afrika inaonekana ndogo kuliko ukubwa wake halisi, huku maeneo mengine yaliyo kaskazini mwa Ikweta yakionekana makubwa kuliko ukubwa wake halisi.

Hata hivyo, upotoshaji uliosababishwa na mchoro wa Mercator na kugeuza taswira ya uhalisia haukuishia tu katika kuendeleza dhana potofu za kijiografia zilizodumu kwa zaidi ya karne nne, bali pia uliimarisha taswira potofu kuhusu Afrika kama bara dogo lililoko pembezoni, mbali na kitovu cha ustaarabu wa dunia. Taswira hiyo iliendana na kuunga mkono kile kinachotajwa kuwa usemi wa Magharibi wa kikoloni, ambao kwa muda mrefu uliitangaza Afrika kama eneo la mbali la kijiografia linalokaliwa na watu waliodaiwa kuwa wa kimaendeleo duni, wenye tofauti za urefu na maumbo ya miili, lakini wanaofanana katika ushenzi na

ukatili wao. Yote hayo yalitumika kuhalalisha kampeni za kikoloni zilizomiminika barani Afrika, huku zikidai kwamba zilikuwa zikitekeleza jukumu la kibinadamu la kueneza ustaarabu na maendeleo katika bara hilo, katika mfumo wa dhana iliyojulikana wakati huo kama “Mzigo wa Mzungu” (The White Man’s Burden).

Kampeni za Kusahihisha Ramani na Kurejesha Kumbukumbu ya Taswira Iliyopotea

Katika mfumo wa juhudi za Waafrika zinazolenga kurejesha hadhi ya Afrika na kukomesha simulizi za kihistoria pamoja na mitazamo potofu ambayo imejengeka kuhusu bara hilo katika fikra za umma duniani, kutokana na ramani iliyopotoshwa inayoonyesha Afrika ikiwa ndogo sana kuliko ukubwa wake halisi, baadhi ya vyama na mashirika ya kiraia yameanzisha kampeni kubwa ya kusahihisha ramani ya Afrika. Hii inaonekana kuwa hatua muhimu ya kubadili mtazamo potofu uliopo kuhusu bara hilo, kupitia kuibua simulizi mbadala zinazosaidia kurejesha kumbukumbu ya taswira iliyopotea na kuimarisha taswira ya Afrika kama kitovu cha ustaarabu chenye ubunifu mwingi, huku kikikuza fursa za ukuaji na maendeleo.

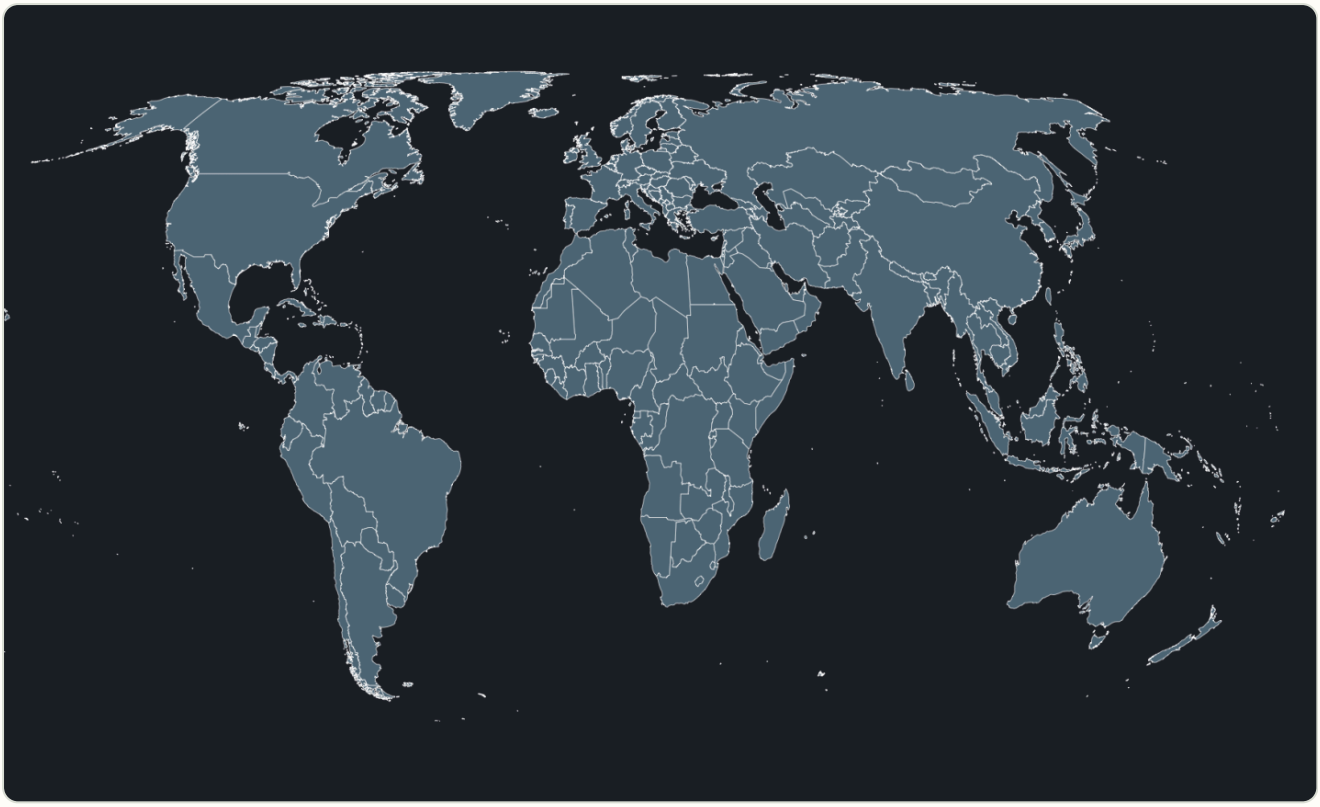
Kampeni hii, inayoongozwa na mashirika mawili ya “Africa No Filter” na “Speak for Africa”, inatumia kaulimbiu “Sahihisheni Ramani (Correct the Map)”. Msingi wa kampeni hiyo ni kwamba mchoro wa Mercator hautoi tu uwakilishi usio wa haki wa nchi za Dunia ya Kusini kwa kuzionyesha kuwa ndogo ikilinganishwa na nchi za Kaskazini, bali pia huchangia kuimarisha mtazamo uliopo kwamba Afrika na nchi za Kusini zimetengwa na hazina uwezo wa kushindana na nchi za Kaskazini ambazo zinatawala ushawishi na nguvu.

Ili kuondokana na taswira hii potofu ambayo sasa imepitwa na wakati na haiakisi hali halisi ya dunia, kampeni hiyo inatoa wito wa kuangaliwa upya na kusahihishwa kwa ramani ya dunia kwa kuondoa matumizi ya mchoro wa Mercator na badala yake kupitisha Mchoro wa Dunia Iliyolingana (The Equal Earth Projection). Kampeni hiyo pia inatoa wito wa kuingizwa kwa ramani mpya ya Afrika katika mitaala na programu za elimu.

Lengo la Mchoro wa Dunia Iliyolingana (The Equal Earth Projection), ambao ni aina ya mchoro wenye umbo la nusu-silinda uliotengenezwa mwaka 2018 na Bernhard Jenny kutoka Chuo Kikuu cha Monash nchini Australia, Tom Patterson kutoka Huduma ya Hifadhi za Taifa ya Marekani, pamoja na Bojan Savric, ni kuonyesha nchi zilizoendelea za Kaskazini pamoja na nchi zinazoendelea za Kusini, zikiwemo nchi za Afrika, kwa ukubwa unaolingana na ukubwa wao halisi bila upotoshaji. Hili hufanyika kwa kuonyesha mipaka na maumbo ya mabara kwa njia ya kuvutia, yenye uwiano na inayoeleweka kwa urahisi.[1]

Umoja wa Afrika umetangaza kuunga mkono kikamilifu kupitishwa kwa Mchoro wa Dunia Iliyolingana, huku ukizitaka taasisi za kimataifa kuachana na ramani ya Mercator. Aidha, Umoja huo uliwasilisha ombi rasmi kwa Kamati ya Umoja wa Mataifa inayohusika na masuala ya ramani (UN-GGIM), iliyo chini ya Umoja wa Mataifa, ili kupitisha ramani hiyo mbadala kwa lengo la kurekebisha taswira ya kiakili ya Afrika duniani.

Kuhusiana na suala hilo, Salma Malika Haddadi, Naibu Mwenyekiti wa Tume ya Umoja wa Afrika, alisema kwamba suala hili halihusu ramani tu, bali linahusu taswira ya kiakili ambayo imejengeka kwa miongo kadhaa. Alisisitiza kwamba Umoja wa Afrika unaunga mkono mpango huu kwa sababu unaendana na lengo lake la kurejesha Afrika katika nafasi yake inayostahili katika medani ya kimataifa, wakati ambapo wito wa kutaka fidia kutokana na kipindi cha ukoloni na utumwa unazidi kuongezeka.[2]

Ramani 2. Ramani ya dunia kwa Mchoro wa Dunia Iliyolingana (The Equal Earth Projection), ambao Umoja wa Afrika unataka utumike badala ya ramani ya Mercator.
Chanzo: Quick Hit: Using the New Equal Earth Projection, R-bloggers, 18 Septemba 2018, https://n9.cl/mc6aa

Msimamo huu unaonyesha namna Umoja wa Afrika unavyotambua umuhimu wa ramani, si kwa sababu tu ni chombo cha kuonyesha mwelekeo na maeneo, bali pia kama hati ya taswira inayounda mahusiano ya nguvu na kuathiri namna dunia inavyoifikiria. Kwa hiyo, kuungwa mkono na Umoja wa Afrika kwa madai ya kupitishwa kwa Mchoro wa Dunia Iliyolingana kunaweza kutazamwa kama hatua inayolenga kuandika upya historia ya Afrika kwa kutumia lugha mpya ya taswira, kwa matumaini ya kuondokana na mfumo wa taswira potofu unaolifungamanisha bara la Afrika na umaskini, magonjwa ya milipuko na migogoro ya silaha, na badala yake kuonyesha nyanja nyingine zinazosisitiza nguvu ya Afrika katika demografia na uchumi.[3]

Kusahihisha Ramani kama Hatua ya Kiishara ya Kurejesha Hadhi ya Afrika

Inaweza kusemwa kwamba juhudi za kupitisha au kuidhinisha ramani mpya inayoonyesha Afrika na nchi za Dunia ya Kusini kwa ukubwa wake halisi zinawakilisha hatua ya kiishara ya kurejesha hadhi ya watu wa Afrika miongoni mwa mataifa. Ramani ambayo Waafrika na Umoja wa Afrika wanaitaka ni sehemu ya madai ya kurejeshwa kwa haki na kushughulikiwa kwa dhuluma za kihistoria ambazo nchi na watu wa bara hili walikumbana nazo kwa zaidi ya karne moja mikononi mwa tawala za kikoloni za Ulaya. Aidha, hatua hii, licha ya kuwa ya kiishara, inaweza kuimarisha hisia za umoja na utambulisho miongoni mwa watu wa bara hili, na kuonyesha uwezo wa Afrika wa kujitengenezea maono yake na kuunda mitazamo yake kuhusu yenyewe, badala ya kutegemea yale ambayo wengine wanataka iwe au wanavyoichora na kuielezea.

Afrika si bara lililotengwa au lililo mbali na kitovu cha nguvu za kimataifa kama linavyoonyeshwa na ramani ya Mercator. Kinyume chake, takwimu za hali halisi zinaonyesha kwamba eneo la Afrika ni sawa na jumla ya maeneo ya Ulaya, Marekani, China na Japan kwa pamoja. Bara hili lina wakazi zaidi ya bilioni moja na

linajumuisha nchi 54, huku likiwa na utajiri mkubwa wa maliasili na madini ya kimkakati yaliyomo ndani ya ardhi yake, ambayo yanaimarisha nafasi yake kama mshiriki mwenye ushawishi katika siasa za kimataifa.

Hata hivyo, safari ya kutafuta ramani mpya itakayoirejeshea Afrika uzito wake halisi duniani bado ni kazi ngumu, kwa kuwa ni sehemu ya mwendelezo wa mapambano mapana zaidi ambayo bara hili linaendelea nayo ili kuwasilisha simulizi yake yenyewe na kuondokana na simulizi ya kikoloni iliyotawala kwa karne nyingi. Lakini mafanikio ya Afrika katika jukumu hili, bila shaka, yataimarisha mtaji wake wa kidiplomasia na kiuchumi, ambao unaweza kutumiwa na kuendelezwa kwa njia chanya ili kuinua hadhi ya bara la Afrika miongoni mwa mataifa.[4]

Hitimisho

Kwa hitimisho, inaweza kusemwa kwamba kuungwa mkono na Umoja wa Afrika kwa kupitishwa kwa ramani mpya inayoonyesha bara hilo kwa ukubwa wake halisi kuna maana pana za kisiasa. Kwa upande mmoja, mpango huu unaonyesha msisitizo wa taasisi hiyo ya kikanda kuhusu uhuru wa kimkakati wa bara na juhudi zake za kuvuka kipindi cha utegemezi wa kisiasa. Kwa upande mwingine, unafungua tena uwezekano wa mjadala kuhusu masuala yaliyopo kwa muda mrefu yanayohusiana na fidia zinazodaiwa kustahili kutolewa kwa nchi za Afrika kutokana na utumwa na ukoloni.

Hata hivyo, mwelekeo huu wa Umoja wa Afrika unahitaji utashi wa kweli wa kisiasa ili kuugeuza kuwa uhalisia. Hii ni kwa sababu si rahisi kutarajia serikali, mashirika na jumuiya za kimataifa, pamoja na vyombo vya habari duniani, kukubali kwa urahisi mpango huu unaolenga kubadilisha ramani ambayo imetumika kwa karne kadhaa na kuweka nyingine ambayo imetengenezwa katika miaka michache iliyopita.

Marejeo

[1] Bojan Savric, Tom Patterson, and Bernhard Jenny, “The Equal Earth map projection”, International Journal of Geographic Information Sciences, Taylor & Francis Group, 2018.

[2] الاتحاد الإفريقي يدعو لاعتماد خريطة الأرض المتساوية إنصافًا للقارة، موقع قراءات إفريقية، 17 أغسطس 2025م، متاح على https://n9.cl/oozh2

[3] الاتحاد الإفريقي يطالب باعتماد خريطة بديلة تُظهر إفريقيا بحجمها الحقيقي: مبادرة سياسية تتجاوز الجغرافيا إلى معركة الاعتراف، المركز الإفريقي للأبحاث ودراسة السياسات (أفروبوليسي)، 22 أغسطس 2025م، متاح على https://n9.cl/6mfvi

[4] محمد طيفوري، إفريقيا والخريطة العالمية... معركة من أجل تصحيح الصورة، منصة جيسكا، 30 أغسطس 2025م، متاح على https://n9.cl/r63stc

Chanzo cha makala asilia: Makala hii imetafsiriwa kutoka Kiarabu. Makala asilia ilichapishwa na Qiraat Ifriqiya. Kichwa asilia: «مبادرة الاتحاد الإفريقي لاعتماد خريطة جديدة لإفريقيا», Hisham Kadri Ahmad · https://qiraatafrican.com/32051/

IMETAFSIRIWA NA · TRANSLATED BY

Hassan S. Ali

Head of Kiswahili Department, Afrophilic Agency Limited

Barua pepe **kiswahili@afrophilic.com**

Tovuti **www.afrophilic.com**

Kwa maswali yoyote kuhusu makala hii au tafsiri yake, wasiliana moja kwa moja na Idara ya Kiswahili.

IMETAFSIRIWA NA